basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENḒA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI ḽA U THOMA (P1)

SHUNDUNTHULE/FULWI 2026

TSUMBAṄDILA YA U MAKA

MARAGA: 80

Tsumbaṉdila iyi ya u maka i na masiaṱari a 7.

Vhuṉe ha khaṉdiso ho vhaledzwa *Iyani kha siaṱari ḽi tevhelaho*

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONḒIVHO

MBUDZISO 1: PHUROSA

TSHIBVELEDZWA TSHA A

1.1 Ntambudzeni. √ (1)

1.2 Pfunzo dza mahala, mindende ya vhana na u phakha zwiḽiwa zwikoloni. (Zwivhili fhedzi.) √√ (2)

1.3 U takalesa. √√ (2)

1.4 Ndi u vhalesa na u vhudzisesa vhadededzi. √√ (2)

1.5 Hai, ngauri o ita khumbelo kha yunivesithi nthihi fhedzi. √√ (2)

1.6 Ndi u sa ḓivha uri a nga zwi vhudza nnyi ngauri masheleni a hone a bviselwa tshidzumbeni/tshanḓanguvhoni. √√ (2)

1.7 U wisa tshirunzi tsha yunivesithi/u tshinya dzina ḽa yunivesithi. U thivhela vhunzhi ha matshudeni u ṱanganedziwa kha yunivesithi iyo. √√ (2)

1.8 Ndi wa u fhungudza miduba na u tsireledza u sa lozwea ha matshilo a vhathu. (Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) √√ (2)

1.9 Vhuḓifari havho vhu a fana ngauri vha tenda u dzhiiwa ha matshudeni nga nḓila yo khakheaho. √√ (2)

1.10 C/dziranda. √ (1)

1.11 O tambudzwa naho o phasa, u pfala o aluwa a tshi tambula nge mme vha vha vho lovha. Khotsi a vho ngo pfala. √√ (2)

1.12 Ee.
Vha hone vhathu vhane vha kundelwa u isa phanḓa na pfunzo nga u sa vha na tshelede ya tshanḓanguvhoni. √√ (2)

1.13 -Ndo vha ndi tshi ḓo thusa nga u mu itisa khumbelo dziyunivesithi dzo fhambanaho. √
-U sa ḓidzhenisa kha tshanḓanguvhoni ngauri zwi na masiandaitwa a si avhuḓi. √
(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

TSHIBVELEDZWA TSHA B

1.14 Wa pulambingi / Vhalugisi vha phaiphi√√ (2)

1.15 Wo livhiswa kha vhathu vho u gudelaho na vhoṱhe vhane vha nga ṱoḓa thuso ya pulambingi. √√ (2)

1.16 Ndi wa ndeme ngauri nḓisedzo ya maḓi dzinḓuni i vha yavhuḓi nahone zwi thusa kha u vhulunga maḓi samusi e a ndeme vhutshiloni. √√

(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

ṰHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI

MBUDZISO 2

TSHIBVELEDZWA TSHA C

KHOTHESHENI		MBUNO	
1	'Miri i shumiswa kha u ita fanitshara i shumiswaho fhethu ho fhambanaho.'	1	Fanitshara dzi itwa nga miri yo fhambanaho. √
2	'Mishonga i thusaho vhalwadze i bva kha miri.'	2	Ri lafhiwa nga mishonga i bvaho kha miri. √
3	'Zwifuwo zwi ngaho kholomo na mbudzi zwine ra wana ṋama khazwo zwi tshila nga maṱari a miri.'	3	Kholomo na mbudzi zwi tshila nga matari a miri. √
4	'Muya une riṋe sa vhathu ra u fema u kunakiswa ngа miri.'	4	Ri fema muya wo kunakiswaho nga miri. √
5	'U thivhela u swa ri tea u dzula mirunzini.'	5	Ri wana mirunzi ine ra dzula khayo musi hu tshi fhisa. √
6	'Mabammbiri ane a ita dzibugu na one a bva kha miri.'	6	Mabammbiri ane ra ita ngao dzibugu a bva kha miri. √
7	'Muvhili wo takalaho u fhaṱwa nga mitshelo i bvaho kha miri.'	7	Mitshelo i bvaho kha miri i ri ṋea mutakalo. √

Ndila ya u maka manweledzo/samari
Kha vha avhele maraga nga ndila i tevhelaho:

- Kuavhelwe kwa maraga
  - Maraga dza 7 kha mbuno dza 7 (maraga 1 kha mbuno nthihi.)
  - Maraga 3 dza luambo.
  - Thanganyelo ya maraga: 10

- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa a so ngo tou kopolola zwo ralo:
  - Mbuno 1–3 hu si na vhukhakhi: maraga 1
  - Mbuno 4–5 hu si na vhukhakhi: maraga 2
  - Mbuno 6–7 hu si na vhukhakhi: maraga 3

- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa o tou kopolola zwo ralo:
  - Khothesheni dza 6–7: a hu na maraga dza luambo.
  - Khothesheni dza 1–5: maraga 1 ya luambo.

PFESESANI:

- Tshivhalo tsha maipfi
  - Vhaṱoli/Vhamaki vha tea u sedzulusa tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho.
  - Vha so ngo ṱusa maraga arali mugudi/mulingiwa a so ngo sumbedza/ṅwala tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho naho hu na vhukhakhi kha tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho. Arali tshivhalo tsha maipfi tsho pfukiswa, kha vha vhale u swika kha mutala wo tewaho wa u fhedzisa, vha si tsha ḓidina nga itsho tshipiḓa tsho salaho tsha manweledzo/samari.

ṰHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: ZWIVHUMBEO NA MILAYO YA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3: KHUNGEDZELO

TSHIBVELEDZWA TSHA D

3.1 Munetulusi Saloon. √ (1)

3.2 Nga u shumisa luṱingo 088 454 3411/E-mail munet44@gmail.com. √√ (2)

3.3 Ndi lwa u kunga uri vhathu vha ḓe. √√ (2)

3.4 Zwine vha ita zwi ita uri muthu a fhole nga u ṱavhanya. √√ (2)

3.5 C/Tshakhuma. √ (1)

3.6 Ee, Fhethu ha hone ho naka hu a kunga. √
- Vha a netulusa, vha fhedza mutsiko. √
(Na dziṅwe phindulo dzipfalaho.) (2)
[10]

MBUDZISO 4: KHATHUNI

TSHIBVELEDZWA TSHA E

4.1 Tshikoloni tsha Masana. √ (1)

4.2 Ya u vha badelela lwendo. √ (1)

4.3 Vhoṱhe vha khou sea. √√ (2)

4.4 Mukalaha vho fara thonga vha dovha vha vha na phanḓa. √√ (2)

4.5 Ndi vhomakhulu na vhaḓuhulu ngauri vhana vha tshi amba na avho vhaaluwa vhari vhomakhulu. √√ (2)

4.6 Ee.
Ngauri vha sumbedza u vha vhomakhulu vha lufuno kha vhaḓuhulu vhavho ngauri vha sumbedza thikhedzo nga u vha ṱolela tshikoloni na u vha badelela lwendo lwa tshikolo. √√ (2)
[10]

MBUDZISO 5: PHUROSA

5.1 TSHIBVELEDZWA TSHA F

5.1.1 Vhoṱhe. √ (1)

5.1.2 Fune sa √ - Funesa. √ (2)

5.1.3 Ṅwananyana. √
Ḽo vhumbiwa nga Ṅwana+nyana. √ (2)

5.1.4 Khoyu. √ Ṅwana a konaho mbalo khoyu o swika. √ (Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

5.1.5 Vhathu a vha tami na u mu ḓowela. √√ (2)

5.1.6 U ḓo swika nga tshifhinga tsho lavhelelwaho. √√ (2)

5.1.7 D/muhulisei. √ (1)

5.1.8 Muimbi u ri u ḓo tshina nga maanḓa ṋamusi. √√ (2)

5.2 TSHIBVELEDZWA TSHA G: TSHIFANYISO

5.2.1 Zwavhuḓi. U bika zwiḽiwa zwavhuḓi. √√ (2)

5.2.2 Nga. O mu rwa nga tombo. √√ (2)

5.2.3 Ndi u sumbedza nḓila ine nyito ya khou iteya ngayo. √√ (2)
[20]

ṰHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 40
MARAGAGUṰE: 80